

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszaadásának
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, október 27.

A tanítóképzés és képesítés.*

Irtá: Keményfy Kálmán Dániel.

Az 1868-iki népiskolai törvény revízióját minden tanfériu és tanügybarát szükségesnek tartotta. Hirtelen, szinte hevenyészett, a legszükségesebbeket magában foglaló törvény volt ez, melynek hiányait, félintézkedéseit az előrehaladottabb kulturális viszonyok között úgy az állami, mint a felekezeti iskolák, mindegyik a maga szempontjából, elég sokszor fölpanaszolták. A 68-iki törvény se nemzeti, se pedagógiai szempontból nem volt kielégítő; a felekezetek ellen pedig azzal lépett sorompóba, hogy határozatlan, a keresztény vallásos irányt ki nem domborító irányával az állami és községi iskolázásba bevitte a hitközönyös, akárhányszor a katholicizmussal ellenséges szellemet.

Mikor Berzeviczy Albert kultuszminister lett, biztosra vettük, hogy a népiskolai törvényben nagy újítást fog eszközölni s a már elődje alatt népszerű revízió kérdését döntés elé viszi. Obligóban is maradt ebben a kérdésben; hisz a millenáris tanügyi kongresszuson oly elveket hirdetett, oly programot adott, hogy ezek elől, pláne mint miniszter, ki nem térhetett. Szívéből merített tehát, midőn a törvényjavaslattal a nemzet elé lépett s mert kétségtelenül nemes szándék vezérelte elhatározásában a nemzeti és kulturális ál-

lam kiépítése — e szándékáért csak üdvözölni tudjuk. Más kérdés, képes lesz-e törvényjavaslata azon célokat szolgálni, melyeket vele elérni akar? A nemzeti nevelés fejlődéséről lévén szó, sok elmét foglalkoztatott e javaslat, maga a miniszter is tájékozás szempontjából két anketet is tartott: egyet az egyház, a politika, a tudomány dignitáriusaival, egyet pedig a pedagógusok egyrészével. A javaslat pro és contra elég anyagot szolgáltatott a vele való foglalkozásra és konstalálnunk kell, hogy a «contra» félen többen voltak. Szóval a javaslat nem aratta azt az országos tetszést, a melyet töle sokan vártak. A nyári tanítógyűléseken a javaslat egyes részleteit többen komoly kritikára méltatták; mások agyondicsérték, sokan viszont nagyon is leócsárolták. Peccatur intra et extra muros. Se az agyondicsérlőknek se a leócsárlóknak nincs igazuk. Vannak a javaslatnak olyan hasznos pontjai, amelyekért leócsárolva, a semmiségre kárhoztatni nem szabad. Viszont vannak olyan tévedései, mondjuk hiányai, amelyekért agyondicsérni se nem kritikus, se nem hasznos eljárás. Mi igyekeznünk fogunk tőlünk telhető tárgyilagossággal pedagógiai, nemzeti és hitvallásos szempontból rámutatni a javaslatnak úgy hiányaira és sérelmeire, mint hasznos pedagógiai értékű vivmányaira.

*

A vallásos nevelésre nézve a törvényjavaslat nem nyújt rendelkezést s így garanciát se. Erre nézve semmi pozitív és határozott

utasítást vagy irányítást nem találunk. A keresztény vallásos szellem tehát megint csak vendégszáró lesz. Nincs biztosíték arra nézve, hogy egyházellenes tanítás ne folyhasson. Poroszországban még a vizsgáztatásba is befolyik az egyházi hatóság s az egyház részéről kifogás tehető az intézet szelleme s a tanárok tanítása, életmódja ellen. Porosz-, Bajor-, Szászországban s Württembergben a népoktatási törvény a felekezeteknek nemcsak az igazgatásban, de a felügyeletben is széles hatáskört biztosít. Jogi állása az iskoláknak állami, de felekezeti alapon. Az iskolaszékeknek helyettes elnöke a lelkész, s határozatai csak akkor érvényesek, ha a lelkész is hozzájárul. A községi tanfelügyelő a lelkész, a ki ezen hivatalát állami megbízásból teljesíti. A lelkész a tanítónak utasítást adhat s ő indíthat ha kell, fegyelmit is ellene. A kerületi (járási) tanfelügyelők között is igen sok egyházi alkalmazott van; sőt Württembergben csakis esperesek a járási tanfelügyelők, s a kormányzati tanácsban helyet foglalnak a katolikus s lutheránus iskolai előadók. Az államnak az egyházzal való együttes munkáját az is elősegíti, hogy az állam, a tanfelügyelőség adminisztratív ügyeinek elsajátítására a növendék-papoknak 6 heti pedagógiai tanfolyamot rendez.

Ezeket azért említjük, hogy lássuk a keresztény vallásos szellem tekintetében mennyire elűt a mi állami népoktatásunk a németekétől, akiket másban annyira utánzunk. Nálunk úgy látszik nem fog az állam ezután se azzal törődni, hogy a jövőben tanító tudásának, műveltségének, hivatásának és értelmi életének forrását a keresztény szellem képezze.

Nemzeti szempontból valóságos meghátrálás s szégyen, hogy a nemzetiségek miatt nem magyar tannyelvű képzőket megenged az új törvényjavaslat; megtűri, hogy az állam nyelvén ne tanítsanak, hogy az alapvizsgálat nyelve a magyaron kívül más is lehet, sőt még azt is törvénybe akarja iktatni, hogy a tanképesítő szakvizsgálaton

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Vadállatok börczéje.

Francziából* fordította: N. Gy.

(Vége.)

Ha a módszer mindig ugyanaz is, az eredmény váltakozik a tanítvány faja, kora, okosága, ügyessége szerint. A fókák hat hét alatt a legbonyolódottabb gyakorlatokat is megtanulják, így pl. a golyóval, kalappal való dobálózást. Egy oroszlan, vagy medve nevelése gyakran két-három hónapig tart, néha tovább is. A legveszedelmesebb kezelésű állat, amely legtöbb ellenállást tanúsít az idomítással szemben, ki hinné? a majom. Az ember azt gondolná, hogy e csoda ügyes gymnasticusok vannak hivatva az első szerepeket játszani a cirkuszokban; a valóságban a majom kevésbé értelmes, mint hinnék s e mellett rendkívül

* Mutatvány a szerzőnek e czim alatt megjelent érdemes tanulmányából.

** Lectures pour tous. Janvier 1904.

gonosz természetű (maltais) állat. Hamburgban például szívesen bevezetik az embert a dúvadak kalickáiba, de semmi szín alatt be nem eresztik a majomketrecbe, letépett fül, vagy kivájt szem még a legkisebb baleset, a mely a vigyázatlan embert érheti, aki e közeli rokonainknak állított állatok közelségében megyen.

Ez a megjegyzés valóban igen tanulságos. A majom és ember közötti külső hasonlóság egyes tudósokat azon állításra vezette, hogy a »felsőbb« (emberszabású) majmok és az ember között valóságos rokoni kötelék áll fenn; a fizikai hasonlóságról az értelmi képességek hasonlóságára következtettek. Ez elmélet szerencsétlenségére, azok akik mint Hagenbeck, az állatok kezelésével és idomításával foglalkoznak, azt mondják, hogy a majom nagyon távol áll az elsősegtől az állati hierarchiában, az értelmi képességek szempontjából. Az elefánt, a kutya, még a medve és a dúvadak is határozottan fölölmulják azt, ebben a tekintetben.*

* Ajánljuk e sorokat magyar darvinistáink figyelmébe. A »Magyar Brehm« a majmok értelmi

soi disant »értelmi képességeiről« a már megszokott ditirambokat zengi.

Annyi igaz, hogy fizikailag vége a dolgot, a majom valóságos torzképe az embernek, de az elefánt az az állat, a mely értelmiség dolgában legközelebb jut hozzánk.

Egyébiránt, ha az elefánt igen értelmes is, nem következik, hogy az idomítás nehézséggel, de különösen veszéllyel nem jár. Az elefánt rendkívül érzékeny, a rossz bánásmódot soha nem felejt s kellemetlen brutalitással torol meg mindent, amit sérelmesnek talál jogaira nézve.

Azért elefánt eladásnál Hamburgban figyelemztetni szokás a vevőt az elefánt hamis boszomijára, mi egy-egy ujdonsült elefánt kezelőt könnyen arra vezethet, hogy ép oly kevés ki-mélettel bánjon vele is, mint a lóval vagy ökörrrel szokás.

A mult esztendőben Barnum cirkusza néhány pompás, Indiából érkezett elefántot vásárolt Hamburgban. Az angol és amerikai istállószolgák több időt töltöttek a Hagenbeck-telepen, azután eluaztak elefántjaikkal, anélkül

Fábry Testvérek

ÁRUHÁZA, Fő-utca

Ajánlja az őszi és téli idényre érkezett ujdonságait **FELTÜNŐ OLCSÓ ÁRAK** mellett.

Női férfi és gyermek czipők, férfi, halna és fiu csizmák, galocsnik óriási választékban. Uri és fiu nyulszőr, lóden és Plüsch kalapok, és sapkák. Bőr, bélelt, és kötött kesztyűk, fehér és színes uri ingek, plüsch és flanell takarók, jäger és marinó alsó ingek, nadrágok, harisnyák, gamáslik, lábszárvédők, s még számtalan cikkek. Óriási választékban, mélyen leszállított árak mellett.

egy-egy tárgyból (hittan, nevelés és tanítástan) a nemzetiségi nyelvet használják. Szépen fogja magát kivenni: magyar állami bizottság oláh, rácz, vagy német nyelven vizsgáztat. A nyelv- ismeret miatt majd fogdosni kell az államnak bizottsági tagokat. A nemzetiségi bizottsági tagokban meglesz-e a garancia? Hol van az megírva, hogy pl. az a királyi tanfelügyelő vagy a vizsgáló bizottsági tag tudjon oláhul, ráczul úgy, hogy méltóan képviselje a felügye- letet és ellenőrzést? Pedig az új törvényjavas- lat indoklásában, a nemzeti állam kiépítését hangoztatja a célba vett intézkedésekkel. És éppen ezen cél miatt a népoktatás s tanító- képzés ügye nemcsak tanügyi kérdés, de a legelső nemzeti s politikai kérdés. Nem pusztán paedagogia, de valódi politikum. A hogy a törvény rendelkezik, azzal a nemzetiségek vis- sza fognak élni. Mint tantárgyat fogják a ma- gyart tanítani, de annyit se fognak felmutatni, mint a középiskolában a görög, mert lesz gondjuk a nemzetiségi tanároknak, hogy a nevelésükkel meggyőződésük a nyelvet s szem- beállítsák növendékeiket a magyar államesz- mével.

A míg minden képző tanítási nyelve nem lesz magyar, vagy legalább a vizsgálatokat nem tesszük teljesen magyar tannyelvűvé, addig naiv dolog azt mondani, hogy ez a javaslat a magyar nemzeti állam kiépítését célozza. A hogy a törvényjavaslat rendelkezik, az nem egyéb, mint kompromisszum a nemzetisé- gekkel.

Ez a kompromisszum annál inkább bán- tóbb, minél inkább halljuk hangoztatni, hogy az állam se felekezeti, se nemzetiség előtt meg nem hátrálhat. A magyar nyelv jogának akar a javaslat érvényt szerezni s éppen a javaslat ezen gerince a legsoványabb, valóságos meggörnyed- és. Alkudozik a magyar állam a nemzetiségi aspirációkkal ott, ahol a nemzetiségi érdek nemcsak védelmezni, de legerélyesebben dia- dalra juttatni kötelessége.

Paedagogiai szempontból. Az újabb idő- ben kiadott állami s felekezeti rendtartásokkal szemben visszaesés a javaslat azon intézkedése, mely az igazgató hatáskörébe utalja a tantár- gyak elosztását. Az igazgatói hatáskör ilyen kiszélesítése lealázó a tanároknak, mert a tan- tárgyakat közös megyezéssel szokták fölosztani, Seha esetleg nem tudnak megegyezni, legigaz- ságosabb a miniszter vagy az illetékes feleke- zeti hatóság döntés. Tulhajtott a javaslat azon intenciója is, hogy az igazgatónak kisebb fe-

gyelmi jogkörét a tanárok irányában szabály- rendelet állapítja meg. Az igazgató ellenőrzője tanártársának, inter pares primus, de fegyelmi jog csak a növendékek irányában illeti meg. Hibás és abszolutisztikus manapság hatalmi jogkört adni a tanári egyéniség s tekintély korlátozására. A rendtartás előírja a tanár és az igazgató kötelességét, hatáskörét; ha a ta- nár megfedkeznek, prudenciával s kollegia- litással sokat lehet segíteni. A hol a pruden- czia és kollegialitás nem használna, vagy hiá- nyoznék, tessék a felsőbb hatóság intervenczió- ját kérni.

Fegyelmi jogkör hangoztatásával azonban ne ingereljük egymás ellen igazgatót és tanárt. Az igazgató csak az ifjúságnak hatósága, nem pedig a tanárnak.

Nagy méltatlanság, hogy a tanárok élet- hosszán való alkalmazását a javaslat nem mondja ki; nem állapítja meg az összes kép- zőkre az egységes fizetési kulcsot. Ezek hiánya mintegy bizonytalanná teszi a tanár állását. Ha nem felel meg, vétséget követne el, ott a fegyelmi eljárás.

Helytelen a segédtanári intézmény fentar- tása. Ez ellen a képzőtanárok, mint lealázó helyzet ellen, évek óta petícióznak s a jelen törvényjavaslat mégis állandósítja.

A tanszabadságot megtámadó és a feleke- zeti képzőket leszerelő a tanítóképesítő szak- vizsgálat olyan rendezése, a hogyan a javaslat tervezi: Kimondja a *képesítés államosítását* az összes képzőkben.

Tanítói állásra ezentúl csakis oly egyén alkalmazható, a ki a tanítóképesítő szakvizsgá- latot az állami vizsgálóbizottság előtt tette le és csakis az így képesített tanítók lehetnek a tanítói nyugdíjintézet tagjai. Jogi szempontból véve a dolgot, az állami képesítésnek ott van jogosultsága, ahol az egész népoktatás államo- sitva van s más jellegű iskola, mint állami, nem állítható föl nyilvánossági joggal. A míg azonban ez végrehajtva nincs, vagy keresztül nem vihető, az iskolafenntartóktól a legvitáti- sabb jogot elvenni, nagy igazságtalanság. Ilyen alapon a felekezeti középiskoláktól egy szép napon az érettségi képesítés jogát szintén el- kobozhatják. Hogy jut az iskolafenntartó testület ahhoz, hogy mikor áldozattal föntartja azt a tanítóképzőt, kiképezi, fölneveli növendékeit, a tanítói állásra való küldetés jogát tőle el- vonják? Micsoda erkölcsi és szellemi arcul- csapás arra a felekezeti képzőre, hogy az ál- lam azt mondja neki: a munka terhére elvégez-

ted, a gyümölcsöt majd én szedem? A míg nincs a népoktatás államosítva, a míg a nép- oktatási intézetek terheikkel együtt javarészt felekezeti, amíg nagyobb arányban felekezeti pénzen tartatnak fenn népoktatási intézeteink, addig az állami képesítés jogtalan s a feleke- zetekre nézve valóságos zarándokság. Ha a tanító csakis az államot szolgálja, természetes, hogy az államnak kell megadni az alkalmazási jogosultságot. De nálunk 48 tanítóképző közül 30, tanítónképző közül 20 felekezeti jellegű s a kikerült tanítók háromnegyed része nem állami, hanem felekezeti iskolában szolgál. És habár a felekezeti tanító működésé- vel a hazát és egyházát egyaránt szolgálja, ke- nyerét mégis hitfelekezettől élvezi, azt szolgálja első sorban s így az alkalmaztatási jogosultsá- got a felekezettől elvonni oly jogi sérelem, mely a felekezetek jogérzékét méltán tölti el keserűséggel. Az állami felügyelettel és ellen- őrzéssel mindenkor meggyőződhetik az állam hivatalos közege, hogy bírják-e a növendékek abban a felekezeti képzőben a magyar nyelvet oktató képességgel, megfelel-e az intézet a kul- turális és a nemzeti követelményeknek. Ha nem felel meg s a felekezet a hiányokat ismételt fölshírlásra se pótolná, tessék az államnak be- záratni. Tessék állami szempontból különösen a nemzetiségi felekezeti képzőket szigorú el- bányás alá venni, de ne sújtassanak a nemzeti- ségek miatt a történelmi felekezeteket, a melyek Magyarország kulturáját nemcsak dajkálták, ha- nem fel is nevelték.

„Veszélyes időkben — mondotta Rákosi Jenő a szaktanácskozáson — midőn a nemzet nagyjait, intézményeit a gondviselés egy haj- szálon tartotta, az autonóm felekezetek tartot- ták az intézmények alá vállalaikat.”

Ha az állami képesítés behozatik, az félé, provokálni fogja a felekezeti főhatóságokat ta- nitóképzők megszüntetésére. Sok iskolafentartó úgy fog gondolkodni: minek tartson föl képzőt, mikor leglényegesebb jogától, a minősítés meg- adásától elesik. Mondják, hogy az erre való kényszerítés az állami képesítés célja s mert nem akarnak ajtóstól berontani, az erőszak lát- szatát kerülni akarván, ilyen furfangos eszköz- zel akarnak a felekezeti tanítóképzésnek beha- rangozni. Ha valóban ez a rejtett cél, annál több joguk van a felekezeteknek a törvényja- vaslat ellen való alkotmányos küzdelemre.

Lealázó és sértő a képesítő vizsgálat ta- gozásának s állami képesítésnek azon indoko- lása, hogy az állami és nem állami képzők

hogy eléggé számot vetettek volna állatjaik előttük annyit emlegetett érzékenységgel. Több- szörös baleset, melyek közül az egyik ember- életbe is került, lett e feledékenység követ- kezménye. Később két elefánt teljesen hozzá- férhetetlen lett, s az egyik éppen akkor lázad- ván fel, midőn Toursban az állomáshoz akar- ták vezetni, hogy bevagonozzák, le kellett ölni azt, hogy újabb szerencsétlenség ne következ- zék be. Ez a lázadás elefántnál tisztán rossz báná- smódtól ered.

Mikor eladnak egy állatot, átadják azt an- nak az egyéniségnek, aki hivatva lesz muto- gatni azt a közönség előtt; érintkezésbe hozzák az új idomítójával; bemutatják az embert az állatnak; kölcsönös bizalmat támasztanak ben- nük egymás iránt, nélkülözhetetlent arra nézve, hogy semmi felhő ne keletkezzék jövő érintke- zésükben.

Ezek az »idomítók«, kiket a czirkuszokban látni, eredetre, foglalkozásra nagyon különböző egyének. Így például egy café-concert csillaga (starja), eredetiség hírére akarván jutni, teljesen idomított tigrist vásárolt, melyet aztán egy

czirkuszban mutogatott: nehéz lecske alatt megtanították növendéke kezelésére, s minden este élvezhette a tigrise által kiérdemelt tapso- kat, mialatt a tigris Hagenbecknél tanult lecs- kéjét hibátlanul felmondotta.

Oly állatokat, melyek, hogy czirkuszi nyel- ven szóljunk, egy-egy »számra« s vannak ido- mitva gyakran szelidítőjükkal együtt adják el. Nemrég pl. ily föltétel alatt adtak el 30.000 frankért két oroszánt, két bengáli tigrist, me- lyek pisztolyt sütöttek el, korlátot ugrottak. Gyakran különféle állatokat együtt vesznek meg. Láttunk egy elefánt lovagló tigrist, amely mindenféle gyakorlatokat végzett: papírral be- huzott karikán ugrott át, tűzön keresztül futott, gátugrásokat produkált, a tigrist és paripáját, melylyel egy látszik jó pajtáságban él, nem választják el egymástól.

Hagenbeck nem elégedett meg azzal, hogy raktárt állított, melyből czirkuszok, állatsereg- letek és állatkertek egyaránt felszerelhetik ma- gukat, jelentékeny tőkét áldozott egy magát ménésre, melyet Altona közelében, Stellingben alkotott. Azon véleményből indulva ki, hogy

az ember nem használja fel szolgálatára min- den állatjait, amelyek szelidítésre alkalmasak volnának, megkísérelte, vajjon nem lehetne-e megkettőztetni a fajokat, melyek tanyáinkat benépesítik, tanulmányát a szelidített állataink- nak a vadakkal eszközölt keresztezését, fölfed- zette, hogy az utóbbiak között sok hasznos segítő lehetne nevelni teherhordásra és iga- vonásra.

A stellingeni ménes egyik szakaszában szabadon száguldo zebraikat látni. Eddigél a zebra szelidíthetetlennek gondolták. Hagen- beck mutatott meg nekünk egy zebrafogatot. A zebra rendkívül józan állat, amely egy kis szénával, füvel beéri. Elevebb és izmosabb a számánál. Negyvenedik esztendőjéig is el- szolgál. Somali-földön láthatni 1 m. 50 cm. magas zebraikat.

Nagy kanczákkal kereszte i e fajt, magas ter- metű öszvéreket kapunk, melyek a forró égőv alatt előnyösen pótolják a ló helyét. Más helyen több ázsiai birkákat látunk, melyek a mi hazai juhainkkal keresztezhetők. Az így létrejött példány 300 kilogrammra is meghízik. Stelling-

Sirolin

A legkiválóbb tanárok és or- vosoktól mint hathatós szer:

jainál ugyint idült bronchitis, számarhurut és különösen lábbadozóknál influenza után ajánlatik. Emeli az étvágyat és a testsúlyt, eltávolítja a köhögést és a köpetet és megszün- teti az éjjeli izzadást. — Kellemes szaga és jó íze miatt a gyermekek is szeretik. A gyógyszerárakban üvegenként 4. — kor-ért kapható. — Figyeljünk, hogy minden üveg az alanti czéggel legyen ellátva:

F. Hoffmann-La Roche & Co vegyészeti gyár Basel (Svájc)

képesítésének egyenjogúsága és egyenértéke miatt szükséges az állami képesítés. Tehát eddig kevesebb értékű volt a magyar tannyelvű felekezeti képző okleve, mint az államié? A magyar tannyelvű felekezeti képzőben az egész vonalon fölszínesebb volt a képzés, mint az állami. A magyar tannyelvű felekezeti képzők nem produkáltak oly kiváló tanítókat, mint az államiak? Az indoklás ilyen módja a felekezeti képzőknek valóságos lekicsinylése és letakálása.

Sulyosak részben azok a föltételek, a melyek mellett az állam a hitfelekezet, község, vagy társulattól fentartott képzőket segíyezheti.

Mulasztásnak, jobban mondva fogásnak tartjuk, hogy a javaslat a tanítóképző tanárok egyöntetű anyagi ellátásáról nem gondoskodik. Ki kellett volna mondania, hogy minden jellegű képző tanári kara egységesen, legalább is az állami normatívum alapján fizetessék, szabályszerű, korpótlékkal, nyugdíjazással.

Ezek lennének nagy vonásokban a törvényjavaslat hibái és sérelmes részei. Nincs benne keresztény vonás, a nemzetiségekkel szemben nem elég nemzeti, sőt gyöngé; mostoha a történelmi felekezetek iránt, emeli az állami omnipotenciát, a felügyeletben nem elég szakszerű, az anyagiakban nem egységes.

E hiányok mellett, el kell azonban azt is ismernünk, hogy a javaslat több tekintetben údvös reformokat honosít meg s pedagógiai tekintetben az 1868-iki népoktatási törvénnyel szemben haladást mutat.

A javaslat lényeges előnyei a következők:

1. Helyes, hogy tanító- és tanítónőképző-intézetek közös szervezet és igazgatás alatt nem lehetnek. Egy intézet is elegendő ellenőrzést s elfoglaltságot ad az igazgatónak. Ideje, hogy az óraadó tanári rendszer is megszűnjék s minden képző szerves, egyedül az intézetnek élő tanári karral rendelkezze. 2. Údvös az egységes rendelkezés a tanítóképzők felszerelésére. Megszűnik ezzel azon sok anomália, amely akárhányszor képzőben épület, tanszergyűjtemény, kert, gyakorlóiskola dolgában fönnáll. 3. A tanártestület tekintélyét nagyban emeli a javaslat azon rendelkezése, mely a köztartásra és bennlakásra, egyéb kedvezményekre nézve a tanári testületre bizza az odaitélés jogát, melyet a miniszter jóváhagy. Csak a kir. tanfelügyelő elnöklése ezen fölvételi konferencián, fölösleges czopf. Ilyen speciális adminisztratív ügyben s általában is, nem lehet a tanártestületnek két elnöke, a mikor maga a javaslat precíze kimondja, hogy az igazgató a tanártestület elnöke. Ezen

genben az ekét tevők huzták, melyek ugyanazt a munkát végezhetik, mint a miigáslovaink, s e mellett igen olcsó táplálékkal beérik. Hagenbech azt mondja, hogy nagy hasznunkra lenne, ha Francziországban, Németországban vagy Ausztria-Magyarországban a mezei munkát tevőkkel végeztetnők. Itthon háziállataink nem mindig állják ki a gyarmati életet; az ökör például nem bírja elviselni a csecse-légy gyilkos szurásait. Nem lehet tehát bevinni és akklimatizálni a gyarmatokba, hanem jó lenne vad bivalylyal helyettesíteni. Az elefánt igen dolgoz és értelmes munkásunk lenne ha alkalmaznók erdei vállatainkban, fűrészeinkben.

Ezek azon érdekes eredmények, melyeket a Hamburgban virágzó dúvad-kereskedés létrehozott. Két pontba vonhatók össze. Első az kártékony fajok elenyészése. Minthogy a vadászok biztosak abban, hogy el tudják helyezni a zsákmányt, vadásszák a dúvadat irtalmatlanul. Alig van oroszlan Algir-ban, honnan maholnap a párducz is el fog tűnni. Ugyanez áll a tigrisről India erdeiben. A krokodilus, mely egykor Kairóig jött, oly ritka már a Nilusban, hogy büntetlenül fürödhetni benne. A másik nem kevésbé érdekes következmény abban áll, hogy nemsokára hozzá fogunk folyamodni oly állatok alkalmazásához, melyek eddig csak vadon éltek, de ezután helyet fognak találni háziállataink között.

rendelkezés föntartása könnyen collisio officiorumra vezethet. 4. Hasonlóképen a tanári testület súlyát emeli, hogy a torna és zenéből ideiglenes fölmentést a tanártestület ad. 5. A tanítóképző tanári testületére s magára az intézetre nézve is (állami képzőknél) egy igen méltatlan s paedagogice is abszurd intézményt szüntet meg a javaslat az ugynevezett «igazgató-tanács» eltörlésével. Ezzel az érdekelt képzők összes szellemi, rendtartási, fegyelmi és anyagi ügyei a tanártestület hatáskörébe mennek át. 6. Emeli a tanítói állást azon intézkedés is, hogy a tanítói oklevél a köztisztviselők minősítése tekintetében az érettségi bizonyítvánnyal egyenértékűnek nyilvánítatik. Csak az iránt kellene intézkedni, hogy a tanító oklevelével más pályára, mint tanári ne mehesse. Mert ha az oklevél a postára, a vasutra és a kisebb közigazgatási állásokra is minősít, mint az érettségi, félő, hogy sokan ott hagyják a tanítói pályát, s a tanítóképző iskola megszűnik per eminentiam szakiskola lenni. 7. Pedagógiai gerince az egész javaslatnak a tanítóképesítés bifurkációja az alapvizsgára és a szakvizsgára. Ezzel egy nagyon időszerű s már régi óhajt valósít meg a javaslat s ez a rendelkezés tényleg az egész javaslat legértékesebb része, a tanítói állásnak az értelmi pályák közé való igazi emelése. Az eddigi tanítóképesítés inkább érettségi volt a 4 osztályról, mintsem próba a tanítói rátermettségről. A mi lényegét képezi a tanítói rátermettségnek s tudásnak, a gyakorlati tanítás, az ugyszólván a legmostohább része volt az egész képesítésnek. A jelölt paedagogiai képzettségéről, tanítói érettségéről, nevelői képzettségéről a jelen képesítő vizsgálat a képesítő bizottság nem szerezhette meggyőződést. A sok tárgyból való felelés, a 3 napra terjedő írásbeli úgy kifárasztotta a jelöltet és a tanárokat, hogy a képesítő vége felé általános kimerültség mutatkozott. 8. Helyes gyakorlati érzékre vall a javaslat azon intézkedése, mely a szakvizsgát letévést 1—2 évi gyakorlathoz köti s a bizottságba kiváló tanítókat s egyéb szakférfiakat is meghív. A képesítés ezen új módozata a revideált tanítási tervvel kapcsolatban emeli a tanítóképzés színvonalát és kiselejtezi a tanítóképzőből azokat, akik nem oda valók. Remélhetőleg ezután más, jobb tanuló-anyag fog a tanítóképzőkbe jönni s oly képzettségre fog ott szert tenni, a melyet töle, mint a nemzet értelmiségének alapvetőjétől, joggal elvárhatunk.

A felekezetek is örömmel veszik a tanítóképesítés ezen reformját és az ellene emelt kifogások is enyhülnének, közös sorompóba állna a kultura érdekében minden nemzeti iskola-fentartó, ha ennek a képesítésnek a felekezetek ellen irányuló élet, az egységes állami képesítést a javaslatból kiküszöbölnék, és az ellenőrzésre a tanfelügyelő mellé még külön kormánybiztost küldenének, amint az autonom felekezeti középiskoláknál is szokásos. Ez nem venné el a felekezettől a képesítés jogát, viszont az államnak is az eddignél nagyobb felügyeletet biztosítana. Ha nem akarnának minden képző mellett tanítóképesítő-szakvizsgáló bizottságot állítani, ha helyi érdektől tartanak, részünkről azt is helyeselnők, ha minden 3—3 tanító-, tanítónőképzőre esnek egy-egy szakvizsgáló bizottság, melyek az egyes képzőkben fölváltva működnek úgy, hogy minden 3-ik évben mindegyik képző képesítő székhely lenne. Ilyen megoldással, a katolikusok képzőik számára nyához mérten 11 róm. kath., 5 gör. kath. fi-képző, 18 kath. nőképző), kapnának 11—12 szakvizsgáló bizottságot. Ezzel a parciális érdekek, az egyes tanító- vagy tanítónőképzők szenvednek ugyan, de az általános érdek, maga a lényeg: a felekezeti képesítés megmenthető.

Az egész javaslat általánosságban termékenyítőleg és fejlesztőleg akkor fog tanítóképzésünkre s így népoktatásunkra is hatni, ha a történelmi felekezetek jogait az állam nem bántja, sőt velük viribus unitis halad.

Az osztrák helyzet.

Körber békét kötött a csehekkel és most háborognak a németek, ez a helyzet. Német küldöttség fogja felkeresni Körbert, számon fogja tőle kérni a cseh paktumot és követelni fogja egy német tárczanélküli miniszter kinevezését is.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, okt. 27.

Ma azt hitték a parlament látogatói, hogy nyugalmas ülés lesz. Legföljebb egy kis kelet-ázsiai interpelláció került.

De bizony más lett belőle.

Polónyi Géza az ülés elején nagy beszédet mondott az olasz provizorium részletes tárgyalásáról. Elmondta, hogy ezt a szerződést alkotmányellenesen kötötték meg Ausztria-Magyarország nevében. Magyarország önállóságát el-sikkasztották! Ha egy alkotmányos kormány jön — tudja meg a külföld — ez a szerződés hatálytalan lesz.

Hogy Tisza alatt mennyire elsikkasztják önállóságunkat, mutatja a Woche című bécsi képes lap, mely Körbert már osztrák-magyar miniszterelnöknek nevezi és így hozza arczképét.

Polónyi azzal végezte beszédét, hogy a mikor így elkönfiskálják e nemzet legszentebb jogait, nem volna csoda és *ha hatalmában volna, meg is tenné, hogy a nemzetet tényleges ellenállásra ösztönözzel*.

Ez a kijelentés nagy zajt keltett a jobb oldalon.

Hieronymi kereskedelmi miniszter nyomban felelt és képtelenségnek mondja Polónyi beszédét. A nemzet meg van elégedve s Polónyi hiába akarja szervezni a nemzeti ellenállást.

A jobboldal helyeselt, s Polónyi újra felszólt s némileg rektifikálta szavait.

Ezek után hosszú házszabály vita keletkezett a fölött, hogy a becikkelyezendő szerződés fölött pontonként szavazzanak vagy en, block.

Az ellenzék a jövőre való rossz sejtéssel — a pontonként való szavazás mellett érvet az elnök és Tisza István gr. az en block szavazás mellett.

És a vita efölött órákon át folyt a Házban.

Elnök: Feilitzsch Artur báró.

Elnök: Bejelenti, hogy Kossuth Ferencz indítványt nyújtott be az Amerikai Egyesült Államok azon akciójának pártolására, hogy az orosz-japán mérszárlist megszűntetessék. Az indítvány ki fog nyomtatni.

Következik az

olasz provizorium

folytatólagos tárgyalása.

Polónyi Géza: Miután itt kapacitáció hiába való, nem is azért szólal fel, hanem azért, hogy a külföldet figyelmeztesse arra nézve, hogy Olaszország Magyarország közjogi is gazdasági viszonyáról nincs tájékozva s az iránt, hogy a jelen szerződés törvénybe és alkotmányba ütközik s ha oly kormány jön, a melyik respektálja a törvényt, a jelen szerződés rögtön hatályát veszti. Azt bizonyítja a továbbiakban, hogy a 67. XII. t.-cz. botrányosan ki van játszva és meghamisítva a jelen szerződéses javaslat.

Ezek a sérelmek ott kezdődnek, a hol »Ausztria-Magyarország« köt Olaszországgal szerződést.

S ez az Ausztria-Magyarország kifejezés eltekintve a többitől, legveszedelmesebb ott, ahol a diplomácia képviselője a szerződést aláírta. Még az »és« szócska is hiányzik. Kérdezi az előadótól, mit jelent ez a kifejezés: Ausztria-Magyarország?

Azt az álláspontot ismeri, hogy Magyarország jogilag biztosítva van az önálló vámterületre. Ha a viszonyosság be nem tartatik, a viszonyosság betartásával pedig fennáll a vámszövetség Ausztriával, de azt nem ismeri el, hogy külfölddel akár ideiglenes, akár végleges szerződést vámszövetség alapján nem köthet. Köthetnek most a törvény ellenére szerződést nem létező vámszövetség alapján.

Szükségesnek tartja ezeknek elmondását a külföld felvilágosítása végett, hogy *Ausztria-Magyarország nevű állam nincs.* (Ugy van a szélsőbaloldalon.)

Bizonysítja, hogy a külfölddel Ausztria és Magyarország mint külön két állam együttesen csak akkor köthet szerződést, ha a két parlament által elfogadott szövetség áll fenn közöttük. Van-e ma szövetség tisztelt előadó ur?

Rosenberg Gyula: Nincs.

Polónyi Géza: Hát akkor mire kötöttek szerződést, mely területre? Itt rutul félrevezették a külföldet, mert törvény ellenére egy nem létező szövetségre kötöttek szerződést. Ezt most Olaszországra és Németországra mond. Mindez nem fordul elő, ha lehetett volna Kossuth indítványát letárgyalni, úgy a közös új vámtarifát elfogadták volna. Mint önálló magyar autonóm vámtarifát s ez alapján kötöttek volna meg a szerződést. A többség sohanem demonstrálja Magyarország önállóságát, mindig rábizzá azt Tiszta Istvánra, aki csaltatlan, mert ellenkező esetben könnyen választást rendelhetne el, (Derűtség) és hogy Tisza alatt mennyire kidomborodik állami önállóságunk, aminek elbírására bemutatja »Woche« című lap egyik példányát, melyben egy képen Körber mint *osztrák-magyar miniszterelnök* szerepel. (A folyóiratot leteszi a Ház asztalára.) Ki ne csodálkoznék ezen a képen, mikor világosan igazolja azt egy oly törvényjavaslat, mint az itt levő, hol Magyarország állami önállósága el van sikkasztva. (Zaj.) A többség sohasem védi az alkotmányt. Csudálja, hogy a nemzet nem vesz fegyveres elégtételt azért. (Zaj.) Ha neki hatalmában volna az alkotmány-sértéssel szemben tényleges ellenállásra szerveznék a nemzetet.

Hieronymus válasza.

Hieronymus kereskedelmi miniszter képtelenségnek tartja, hogy Polónyi a nemzeti elntállás szervezését emlegeti, nagyon jól tudja Polónyi is, hogy a szerződéssel a nemzet meg van elégedve, hogyan szerveznék tehát elene a nemzeti ellenállást? Azzal pedig, hogy a többség hazafiságát is kétségbevonja Polónyi, egyebet nem érhet el, minthogy a pártokat csak elkeseríti egymás ellen. Visontainak tegnap beadott határozati javaslatát nem fogadja el a miniszter, mert ha egy ily kétoldalú szerződést általánosságban már elfogadott a képviselőház, azt a részletekben már nem lehet módosítani.

Azt a felfogást, hogy mikor a vámközösség jogilag még nincs megújítva, akkor nem lehet kereskedelmi szerződést kötni a közös vámterületre, — a miniszter nem osztja, mert hiszen a törvény világosan megengedi, hogy ilyenkor is köthessünk vámszerződést, bár csak 1907-ig.

Nagyon sajnálja és igen helytelennek tartja, hogy Polónyi a külföldre hivatkozik, ha bajunk van egymással, intézzük el azt magunk között, de a külföldre való apellálás nem hazafias dolog.

Polónyi Géza félreértett szavait magyarázza. A többség nem védi meg az alkotmányt s ahol a király esküjében nem lehet bizni (Zaj a jobboldalon.) ott nem marad más hátra a nemzet számára, mint a fegyveres ellenállás, erre azonban nem biztatja a nemzetet, mert tudja, hogy ez veszedelmes dolog volna.

Nagy hárszabály vita.

Elnök: Elrendeli a szavazást. Szerinte csak arról lehet szó, hogy a Ház elfogadja-e az egyezmény beczikkelyezését vagy nem, de az egyezmény részleteit tárgyalni vagy módosítani nem lehet.

Polónyi Géza és Rakovszky István az elnökkel szemben azt állítják, hogy cikkünkint kell a szavazást elrendelni.

Elnök: Természetes, de hiszen ez a törvényjavaslat csak egy cikkből áll.

Apponyi Albert gróf nem fogadja el azt az elvet, hogy egy beczikkelyezendő szerződést változtatlanul kell elfogadni, a módosítás konzideratio tárgya, de alkotmányjogi akadály nincs.

Thaly Kálmán: Már gyakran volt eset arra, hogy a részleteknél módosítottak.

Elnök nem engedi meg, hogy a parlamenti jog elkönfiskálásának tüntessék fel az ő propositióját, de logikai tekintetben kétségtelen, hogy a nemzetközi szerződést módosítani nem lehet.

Tisza István gróf: Az elnök nem úgy érti a dolgot, mintha a képviselőháznak nem volna formai joga a változtatásra.

Polónyi Géza ismételtén felszólal, szerinte csak az első szakasz első bekezdése van letárgyalva s így csak arról lehet szavazni.

Kossuth Ferencz osztja Polónyi nézetét.

Tisza István gróf: Mikor egy szakaszból álló javaslat feküdt a Ház előtt, mindig csak egy vita és egy szavazás volt.

Rakovszky István egyes pontok szerint való szavazást kér.

Szederkényi Nándor tiltakozik az ellen, hogy a fel nem olvasott részekre is most rendelkezjen a szavazást.

Krassnay Ferencz szerint a hárszabályok 208. §-a értelmében egy szerződést en block nem lehet letárgyalni. Ezt fontos elvi kérdésnek tartja a jövőre és azért pontonként kell tárgyalni a javaslatot.

Tisza István gr. a 237-ik §-ra hivatkozik, mely kimondja, hogy törvényjavaslatoknál szakaszonként és nem pontonként kell tárgyalni. A szerződéseknél — preczedens is volt erre — a cikkelyek helyettesítik a szakaszokat. Az ilyen deklarációkra joga van mindenkinek, de ezeknek hosszas tárgyalása, módosítási kísérletei nem emelik sem az illető, sem a parlament nivóját s csak szánalmas mosolyt kelt az egész világon. (Zaj a balon.)

Visontai Soma szólásra jelentkezik.

Rákosi Viktor: Ne beszélj most.

Visontai Soma ragaszkodik előbbi álláspontjához.

Elnök felfüggeszti az ülést.

Szünet után.

Tisza István miniszterelnök azt vitatja, hogy egy szakasznál csak egy vita lehet.

Apponyi Albert gróf hozzájárul a miniszterelnök indítványához, de csak úgy, ha ez a fontosabb tárgyakra nem vonatkozik.

Kossuth Ferencz azt indítványozta, hogy Ausztria Magyarország közé egy *és-t* tegyenek. Ugy mint az van: császári és királyi szavak között.

A Ház Kossuth indítványát elvetette.

Ülés vége 2 órakor.

Elfogták a rablógyilkosokat.

— Kézrekerült cigányok. —

Városszerte nagy megdöbbenést keltett az a véres rabló-gyilkosság, amelyet Nagyvárad határában követte el kedden este.

A rendőrség és csendőrség együttes nyomozásának csakhamar fényes eredménye lett.

A gyilkosok már elvannak fogva s a bűntárgyak egy része is megkerült náluk, ami által véres és borzalmas bűnük be van bizonyítva. Különböző részben beismerő vallomást is tettek.

Az egyik cigány Lakatos Máthé, akit még szerdán elfogtak Szent-Elek községben, részben beismerésben van s ennek alapján folytatta a

rendőrség és csendőrség az együttes nyomozást és Gyapjun sikerült az akasztófára megérett gazembereket elfogni. Az elrablott árúk egy részét megtalálták náluk.

Papolczy Ferencz r. alkapitány, Pataky Károly r. fogalmazó és a nyomozó rendőrök tegnap este hazaérkeztek.

A gyilkos cigányokat pedig a csendőrség szállítja be a nagyvárad kir. ügyészség fogházába.

A gyilkosságról s a kitűnő fogásról a következő részleteket közöljük:

Szent-Elek községben még szerdán elfogott Lakatos Máthé a kihallgatás során beismerő vallomást tett.

Elmondotta, hogy a rémes gyilkosságot ők követték el.

Kedden bennt jártak Nagyváradon s összebeszéltek, hogy a Wolff-erdő mellett elvonuló országútra mennek s kifosztanak valakit. Ő és három Gyapjun lakó cigány követte el a rablógyilkosságot. Azt azonban erősen tagadja, hogy ő is bántalmazta volna a meggyilkolt kocist. Csak a rablásban vett részt. Ennek azonban nagyon ellentmond az a körülmény, hogy csizmáján vérmomok vannak.

A többiek után.

A hurokra került cigány ezen vallomása alapján Papolczy Ferencz tb. rendőrfőkapitány és Pataky Károly rendőrfogalmazó, Péter István járási csendőrmesterrel és Dienes Istvánrendőrellel tegnap, csütörtökön korán reggel kiutaztak Gyapju községbe, a többi gyilkosok után.

Egyenesen a községházára mentek és értekeztek a jegyzővel.

Mivel a fogva levő Lakatos Máthé gyapju gyilkostársainak nevét nem tudta megmondani, s csak cigány nevükön sorolta fel őket, ezen néven kellett utánuk kutatni s megtudni, hogy otthon vannak-e.

A nyomozó közegek megérkezése természetesen nagy feltűnést keltett a csendes községben. Csakhamar a kíváncsiak egész tömege verődött össze, a községen átvonuló fő-utczán, a községháza előtt.

Nehogy a dolognak idő előtt híre menjen, cselhez folyamodtak. Azt híresztelték, hogy a sorozó-bizottság szállt ki Nagyváradról. Így könnyebben vélték megközelíthetni a községtől távolabb fekvő cigány putrikat, mielőtt még a cigányok elszöknek belőlük.

Éppen kapóra jött az a körülmény, hogy az egyik tettesnek, az öreg Rostás Jánosnak a fia bentszolgál Nagyváradon a katonaságnál s az öreg cigány mindenképpen szeretné a fiát kiszabadítani.

A gyilkosok elfogása.

A községházán csakhamar keritettek elő ócska civil ruhát s Dienes István rendőrt átvittették és a kisbíróval elküldték a cigány putrikhoz, hogy puhatolják ki, otthon vannak-e a cigányok s hívják fel az öreg Rostást a községházához, azzal, hogy a fia ügyében keresi a sorozóbizottság.

Midőn azonban a két ember közel ért a cigányok gunyhójához, mindannyian megindultak a községházától ezek után.

A cigányok mind otthon voltak.

A férfiakat sorba állították s a Lakatos Máthé által megnevezett három cigányt azonnal megvasalták.

Irtóztató riadalom lett erre a cigánytanynán. Az asszonyok gyermekek jajveszékeln kezdtek s a meztelen gyermekek verték magukat a földhöz nagy siránkozás között.

A bűnjelek a péva között.

Amint a gyilkosokat kellő elővigyázattal megvasalták, hozzá kezdtek a kutatáshoz. A putrikban sok czukrot, fűszert találtak, amik a rablógyilkosságból kerültek oda.

A közel fekvő polyva kazalban Papolczy Ferencz tb. főkapitány még több lopott holmit talált. Kocza és sárga czukrot, fűgét stb.

A gyilkosok látván, hogy kézrekerültek, beismerték a rémes bűncselekményt. Azt állítják, hogy az elrabolt holmik nagyrészt Nagyvárad város határában rejtették el. Itt vannak az értékebb dolgok is. Ezek után ma, pénteken reggel megy ki a rendőrség a város határába.

A három gyilkost erősen megvasalva átadták a csendőrségnek, hogy szállítsa be a nagyvárad kir. ügyészség fogházába.

Hogy történt a rémes eset?

Lakatos Máthé tegnap részletes vallomást tett.

Azt állítja, hogy csak arra beszéltek össze, miszerint kedden több vidéki szekér estig marad Nagyváradon s már sötét van, mire haza indul.

Ezeket a szekereket kifosztják.

Lesbe álltak, s mikor Labaczy János kocsiával hozzájuk érkezett, hátulról meglepték a kocsit s az árukat szedgették le. A kocsi vagy nem vette észre őket, vagy nem mert szólani.

Midőn már nagyon sok árut leszedtek, a kocsi hátra szólt:

— Loptatok már eleget, cigányok, hagyjatok valamit, hogy én is vigyek haza.

Erre a cigányok megijedtek, hogy felismerte őket a kocsi, s cigánynyelven csakhamar elhatározták, hogy elnémitják, megölik, nehogy kiadjon rajtuk.

Rostás János főbevágta a kocsist s lehuzta a kocsiról, mire mindannyian ütni kezdtek. Rézműves Imre pedig elvágta a szegény ember nyakát.

A negyedik gyilkos Rézműves Sándor, az előbbinek atyja.

A cigányok midőn látták, hogy az ember meghalt, hulláját fellökték a kocsiára, ők pedig a rabolt árukkal a Nagyvárad kikerülésével Gyapjura mentek.

Nem akasztanak...

A gyilkosságot tegnap az egész városban élénken tárgyalták. Az volt a vélemény, hogy akasztás lesz Nagyváradon.

Élénk világot vet arra a romlottságra, az erkölcsi és emberi érzet teljes hiányára, amely a kóbor cigányoknál megdöbbentően nyilatkozik meg, az az epizód, amely tegnap a gyilkosok elfogatásakor történt.

Az egész cigányhad, apraja, nagyja éktelen siránkozással vette körül az igazságszolgáltatás embereit, mire odaszólt közönyösen egy tagbaszakadt cigány asszony:

— Mit sirtok! nem akasztják fel őket. Nem akasztanak most. Egy pár esztendő lesz az övék csak.

*

Ez alkalomból a legnagyobb elismeréssel emlékezünk meg Papolczy Ferencz és Pataky Károly rendőrtisztek buzgó és gyors eljárásukról, amelylyel a gonosztevőket ily hamar kézrekerítették. Valóban megérdemlik a dicséretet.

*

A gyilkosok kézrekerítéséről a rendőri sajtóiroda a következő jelentést adta ki:

A rablógyilkosság tetteseit részben szerdán éjszaka, részben tegnap csütörtökön elfogta a nyomozást együttesen teljesítő rendőrség és csendőrség. Réthy és Dienes rendőrök szerdán késő este elfogták Szent-Elekeu Lakatos Máté nevű cigányt, ki 10 évvel ezelőtt ugyancsak a Wolfi-korcsma mellett egy társával rablást követett el.

A Lakatos nadragján és bocskorán jól látszó vérnyomok voltak árulói. A vallatás folyamán Lakatos beismerést tett, minek folytán Papolczy Ferencz alkapitány, Pataky Károly fogalmazó, Dienes István r. ellenőr és Péter István járási csendőrmester tegnap délelőtt kimentek Gyapjura, ahol délután elfogták a rablógyilkosság másik 3 tettesét is. Ezeknek még csak cigány nevüket tudják Lakatostól. És pedig ezek a következők: Tudok, Kertes és Czukucs.

Papolczy Ferencz kapitány délután azonnal telefonon jelentette a gyilkosok elfogatását Gerő főkapitánynak azzal, hogy a gyilkosokat

a megkerült rablott holmival együtt behozzák Nagyváradra.

A rabolt holmik egy része Nagyvárad város végen van elrejtve.

Ennek megkerítése iránt is intézkedett a rendőrség.

Lakatos beismerése szerint ő és 3 társa már azzal a szándékkal távoztak el kedden délután Nagyváradról, hogy az országot szélen lesbe állanak és lehetőleg kifosztanak valakit.

Mikor a kocsi a Volfi elé ért, egyszerűen körülvették és a rajta levő portéka megdémáálásához láttak. A kocsi természetesen tiltakozott, ekkor azután lerántották őt a kocsiról, földre teperték és késsel elvagták a torkát, azután lábairól lehúzták a csizmát, mert nehezen jött le a halott lábáról, a csizmaszárat fel is hasították. A szekéren volt minden értékes holmi megosztottak.

UJDONSÁGOK.

* Lollok atya Nagyváradon.

Lollok József lazarista atya, ki akkor mondott le a világról, mikor az fényes jövődelmet, kényelmet és magas méltóságot nyújtott neki, (esztergomi kanonok, praelátus volt) s most mint a legszerényebb rend, a lazarista testvérek rendjének tagja, lelki gyakorlatok tartásával van megbízva, tegnap városunkba érkezett, hogy a növendék papságnak Mindenszentek előtt tartani szokásos szent elmélkedéseket vezesse. Bizonyára mélységesen mély benyomást fog tenni a fogékony levita szívekre a lemondásnak e tiszteletreméltó személyesítője. Első szent elmélkedését ma d. u. 5 órakor tartja.

* Nagyvárad város kilencz hónapi mérlege. Ragány János városi főszámvevő összeállította Nagyvárad város pénztárának a folyó év eddig elmúlt kilencz hónapjáról a mérleget. Ebből meglátjuk, hogy a költségelőirányzathoz képest a kilencz hónap alatt egyik-másik tételnél több bevétele volt a városnak. Így a vasuti kövezetvámából 2293 koronával, a vágóhídi díjakból 3000 koronával, a ló- és marhavásártéri helypénzekből 2000 koronával, a szikvizadóból 1474 koronával több folyt be. A kiadásoknál viszont egyik-másik tétel után kevesebb vagy több lett kiadva. Összesen 29966 korona póthitelről kell gondoskodni, más rovatokba felvett összegekből, hitelátruházással. A kilencz hónapról összeállított mérleg szerint a városi pénztár bevétele 1.286,838 kor. 06 fillér, kiadása 1.245,822 kor. 73 fillér s így nyers pénztári maradvány 41.009 kor. 73 fillér; ez azonban még változásokat szenved s így a netto pénztári maradvány 75,926 kor. 77 fillér. A kölcsönök jul. szeptemberi annuitása révén 103,417 kor. terheli, viszont a mérleg javára esik ezzel szemben 58,925 kor., tehát a mérleget valójában 44,492 kor. terheli, amit ha levonunk a 75,926 kor. 77 fillér netto pénztári maradványból, szeptember végén a tiszta pénztári maradvány 31.434 kor. 77 fillér.

* Posta hivatal helyett posta ügynökség. Az ideiglenesen megszüntetett Hajdubagos pályaudvari postahivatalt véglegesen megszüntetem, illetve postaügynökséggé alakítom át és ehhez képest Biharvármegye Hajdubagos községben Hajdubagos elnevezésével 1904 évi november hó 1-én a postaügynökségekre meghatározott teljes működési körrel postaügynökséget léptettek életbe. A postaügynökség postai összeköttetését a Debreczen-nagyléltai vonalon postát szállító vonatokkal fogja kapni. A postaügynökség kézbesítési kerületébe Hajdubagos községet osztom be. Ezen hely utolsó postája Sáránd. A postaügynökség ellenőrző postahivatala Sáránd.

* A rendőri sajtóiroda czáfolata. A

»Nagyvárad« tegnap számában »Rabló merényletek Nagyváradon« czímmel kis hírczikket közöl, melyben azt írja, hogy előző nap a városban a Csengery-utcán, két rablómerénylet is történt, egyik délután Nogely István cz. kanonok lakásán, a másik pedig Zlinszky Béla földbirtokos házában éjjel s a rendőrségre is tesz megjegyzést, hogy ez elhallgatta a dolgot s a kommunikében nem hozta a nyilvánosságra. A Nagyvárad hire szerint szerdán d. u. 5—6 óra között Nogely lakására beállított egy toprongyos legény s kést rántva az otthon egyedül levő gazdasszonyra követelte, hogy ami értékes van a házban, adja elő. Minthogy a rabló maga is meggyőződött, hogy amit ő várt, nincs, a szőlőhegyek felé elmenekült. Kedden éjjel pedig Zlinszky Béla földbirtokos házában jártak volna betörők, kiket azonban a felébredt háziúr a cselédség segítségével elűzött. Ezek is a szőlőhegyek felé vették útjukat.

A »Nagyvárad« eme hírét a rendőri sajtóiroda tegnap esti jelentésében megczáfolja s kohltnak minősíti. A sajtóiroda czáfolata szerint a rendőrség tegnap délelőtt megjelent Nogely lakásán, hol maga Nogely jelentette ki, hogy őt is felháborította a hír és abból egy szó sem igaz.

* A közegészségügyi bizottság ülése.

Nagyvárad város közegészségügyi szakbizottsága tegnap délután tartott ülésén foglalkozott a város területén fellépett járványos betegségekkel. Dr. Konrád Márk elnöklete alatt jelen voltak: Rimler Károly polgármester, dr. Baróthy Ákos, dr. Vucskics Gyula, Köszeghy József, Gerő Ármán, dr. Mayer László, dr. Pác Sándor, dr. Nemes Áron, dr. Berkovits Miklós Elemér Ferencz aljegyző. Az orth. izr. hitközség épületében levő halkonzerv-gyár kérte, hogy a gyárból kikerülő szennyvizet egy csatornán a Peczébe vezethesse. A csatorna létesítését a városi csatorna elkészítéséig engedélyezték. — Ezután jelentést tett dr. Baróthy Ákos főorvos a járványos betegségek állásáról. A vörheny 56 esetben fordult elő, egy halálozással. Ilyen nagy számban 1895. év óta nem lépett fel ez a betegség, de szerencsére enyhe lefolyású s csak egy halálozást okozott. Erre tekintettel a járványt nem mondotta ki a szakbizottság. Difteritisz 16 esetben fordult elő, 3 halálozással. Tífusz megbetegedés 25 esetben fordult elő. Itt rámutatott a főorvos a Városligetre, ahova a szemetet hordták s inficiálták a talajt. Ez okozza a tifuszeseteket. Dr. Vucskics Gyula felemlítette, hogy a külvárosi Óvoda-téren is hasonló állapotok vannak, ez a tér nyilvános szemétdomb. Köszeghy József részletesen ismerteti a szemet kihordás ügyét. Az óvoda-téri állapotokra pedig kijelentette, hogy most csak a Békás-tó veszi fel a környék szennyvizét, de a tervezet Adunárok ezt is el fogja vezetni. Többen szólaltak még fel. Dr. Pác Sándor az iskolák szigorú fertőtlenítését ajánlotta a hatóság figyelmébe. Végül dr. Altmann Jakab szólt fel azért, hogy tudomása szerint a lelelenczházban nem sterilizálják, hanem pastorizálják a tejet. Ez egy kitűnő új rendszer, hatása teljesen biztos, jobb mint a sterilizált s közelebb bemutatják az orvosi karnak. A bizottság a felvilágosítást megnyugvással vette tudomásul. Bejelentette még a főorvos, hogy a város egy »Óvodarendszabályok és népszerű utmutatót« nyomtatott, amelyet azon házaknál osztanak ki, ahol fertőző beteg van.

* Sártenger a Fő-utca. Nem tudni

hogyan fog működni a nagyvárad csatorna, de az bizonyos, hogy fölötte a sár pompásan működik. A Fő-utcán akkora a sár, akár Fugyi-Vásárhelyen. Szerényebb igényű helyeken csak a cipőt marasztja le az ember lábáról, a hol többet követel, ott már a szekerek is

megakadhatnak, ha oda tévednek. Tréfán kívül: szegény az, hogy Nagyváradnak legsárosabb a legszebb utcája. Ugy látszik, egyébbel nem büszkélkedhetünk, hát büszkélkedünk a sarunkkal. Az utcaseprőinkkel, úgy látszik, nem mer kirukkolni senki.

* **Biharvármegye kir. tanfelügyelő-ségének** hivatalos helyisége, október hó 28-ától fogva, az Emléktér 24-ik sz. a. (Knapp-féle) házban van, mire felhívjuk az érdekeltek figyelmét.

* **Megfelebbezett működési pótlék.** Október havi rendes közgyűlésében Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága *Köszeghy József* főmérnök részére az 1905. évtől kezdve, az általános fizetésrendezéséig évi 2000 korona működési pótlékot szavazott meg, tekintettel a főmérnök által kifejtett buzgó munkálkodásra. A közgyűlés ezen határozatát *Szokoly Tamás*, dr. *Pácz Sándor* és dr. *Stocker József* törvényhatósági bizottsági tagok megfellebbezték s így a határozat a felebbezéssel kerül a belügyminiszter elé.

* **Az ipartestület és a kormány.** A debreczeni pénzügyi igazgatóság megkereste az iparhatóság útján a debreczeni ipartestületet, hogy állítsa össze az iparosok névjegyzékét, hogy ki hány segéddel folytatja az iparát. Erre az adó kivétel miatt volt szüksége a pénzügyigazgatóságnak. Az ipartestület a jegyzék összeállítását nem teljesítette, mert ilyen nagy munkát elvégzésére nincs elegendő személyzete. Hónapok teltek el azóta. A pénzügyigazgatóság felírt azalatt a pénzügyminiszterhez, az pedig ártit a kereskedelmi miniszterhez, amelynek leírata most érkezett meg Debreczen város hatóságához. A leirat szigorú hangon követeli a pénzügyigazgatóság átiratának rövid határidő alatt való elintézését, ha pedig az ipartestület ezt megtagadná, akkor felhívja az iparhatóságot hogy a vonatkozó § értelmében járjon el; a mely törvényszakasz értelmében ha az ipartestület előjárósága nem teljesítene a rendeletet, akkor új előjáróság választandó, ha az sem teljesítene, akkor az ipartestület fel is osztható. Mint halljuk, hasonló leirat érkezett a nagyvárad ipartestületéhez, de eredmény nélkül, mert a nagyvárad ipartestület nem akar közreműködni az adóprés megszorításához. A miniszter rendelete különben sem bír jogi alappal mert az ipartestületet az állam nem fenyíti semmivel s azt az iparos polgárok külön terhek viselése által tartják fenn. Eddig csak a városokat használta fel az állam a saját céljaira s most már az automiával bíró s önjelétől fennálló ipartestületeket is fel akarja a saját céljaira használni. Vajjon meddig terjed még a kormány omnipotenciája.

* **Eszterházy herczeg ajándéka.** A hivatalos lap közli hogy a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter herczeg Eszterházy Miklósnak, aki 1. Süttörön 140,000 korona költséggel rk. jellegű kisdudovodát és leányiskolát építtetett és annak fenntartását is biztosította; 2. a fertőszentmiklósi rk. iskolának kibővítésére 36,000 koronát adományozott; 3. a németkereszturi rk. kisdudovoda és leányiskola létesítéséhez 15,000 korona adománnyal járult; 4. a széplaki rk. elemi fiu és leányiskola céljaira ingyen telket és az iskola felépítéséhez 20,000 korona összeget ajándékozott, elismerését és köszönetét nyilvánította.

* **Jelentkezés a sorozásra.** Már készítek elő a jövő évi sorozást. A katonai ügyosztály az összeírást elrendelte s erre nézve a következő felhívást bocsátotta ki: A véderőről szóló 1889. évi VI. t.-cz. 35. szakasza értelmében felhivatnak mindazon hadkötelesek, kik az 1882., 1883. és 1884. évben Nagyváradon születtek, avagy itt illetőséggel bírnak és Nagyváradon avagy idegen helyen tartózkodnak, ugyintén a Nagyváradon tartózkodó idegen illetőségi állításkötelesek is, hogy a jövő 1905-ik évben tartandó sorozásokhoz való összeírás céljából, a folyó év november havában Nagyvárad város katonai ügyosztálya előtt a hivatkozott törvény idézett §-ában foglalt szigorú büntetés

terhe alatt, multhatatlanul jelentkezzenek. Egy-szersmind figyelmeztetnek az állításkötelesekre: 1. Hogy a védtörvény 31., 32., 33. és 34. §§-ában a papok, papjelöltek, papnövendékek tanítók, tanítójelöltek, tanítóképezdek, növendékek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, a családfentartókra és az egyévi önkéntességre vonatkozó kedvezmények valamelyike iránt nem taláni igények érvényesítésére vonatkozó felszerelt kérvényeiket az 1905. ik év január február havában Nagyvárad város katonai ügyosztályához, illetőleg idegenek az illetékes járási tisztviselőhöz, legkésőbb azonban a sorozás napján a sorozó bizottsághoz nyujtsák be. 2. Hogy az illetőségi sorozójáráson kívül leendő állítatás megengedése iránt a védt. ut. 27. §-a értelmében felszerelendő kérvényeik november havában a jelentkezés alkalmával nyujtandók be, amikor is az 1. pontban jelzett kedvezmények valamelyike iránti esetleges igények is érvényesíthetők és igazolhatók. Igazolatlanul később benyújtott kérvények elutasítatnak. Végül megjegyeztetik, hogy a jelentkezési kötelezettségnek, valamint általában a védtörvényből eredő kötelezettségeknek elmulasztása jelen felhívásnak, vagy a véderőtörvényben foglalt kötelezettségnek nem tudása által ki nem menthető és az ilyen kifogások a büntetés kiszabásánál figyelembe vétetni nem fognak. Nagyvárad, 1904. október hó 20-ik napján. *Darvassy Lajos*, katonai ügy tanácsnok.

x **Aki elegáns** és jó czipőt, kalapot, fehérneműt, kesztyűt, harisnyát *meglepő olcsón akar venni*, forduljon bizalommal a *Fabry Testvérek* céghez fő-utca, hol minden cikkben óriási dus választékot talál.

x **Sirkoszoruk** legszebb kivitelben nagy választékban, a legolcsóbban beszerezhetők *Cziller Imre* áruházában Olasz fő-utca; fiók üzlet Szt-László-tér. 911.

x **Ritka kedvező alkalom** kínálkozik most tisztelt olvasóinknak, kézműáru szükségleteit beszerezni. A közkezdveltségnek örvendő s általános szolidaritásról s jó és finom áruiról elismert *Wallerstein Fülöp és fiai* cég más vállalat miatt hatóságilag engedélyezett végeladást csinál, s az egész raktár készletét, gyári áron alól kiárusítja. Saját érdekében felhívjuk ez uton is t. olvasóink figyelmét erre a ritka kedvező alkalomra.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Péntek: A Kis császár új operett, itt először.

Szombat: A Kis császár.

Vasárnap: d. u. Simonyi öbester vigjáték; este: A sárka csikó népszínmű.

A kis császár.

(A mai bemutató.)

A modern tánc-operettek után, amelyek most az összes színpadokat uralják, ma este egy komolyabb zsanerű műfajjal kopogtat be a nagyvárad színtársulat. Hosszas és gondos előkészületek után ma este lesz a bemutatója *Stoll és Pásztor* kitűnő operettjének a kis császárnak, amely a Népszínház műsoráról került le hozzánk, ahol csak a véletlen körülmények a Porzolt regíme változása miatt, maradt le a műsorról.

A kedves zenéjű operett főerőssége a librettója, amely annyira drámai hatású, hogy e tekintetben páratlanra teszi a darabot. A darab meséje X. Károly császár idejében játszódik. Egy fiatal suhancz-gyerek, Rökkó, a hőse, aki azt a jóslatot kapja, hogy trónon fog meghalni. A második felvonásban, — ahol a forradalmi jelenet zajlik le, Rökkó már forradalmár, akit a nép kis császárnak nevez. A harmadik felvonásban, — amely a darab fénypontja — a nép ostromolja a királyi palotát, ahol éppen mulat a császár. Rendkívül hatásosnak ígérkezik az a jelenet, amikor az egyik udvaronc dicséri a királyt:

•Virágos föld a francziák hazája,
Mezőin jólét, boldogság virít;
Bármerre mégy, — a szeretet kitarja,
Feléd terjeszti hívó karjait.
Járhatsz kunyhókban, járhatsz palotákban,
Rád mindenhol derült jókedv talál,
Minden tettetben áldó, szent varázs van,
Mert a te műved mindez nagy király ...

A második verssor elhangzása után az ostromló nép a leomló falon beront s akkor a kis császár folytatja a verset:

•Kietlen föld a francziák hazája,
Mezőin csak gond és bánat virít;
Bármerre mégy, — a gyűlölet kitarja,
Feléd terjeszti átkos karjait.
Járhatsz kunyhókban, járhatsz palotákban,
Rád mindenhol nyomoruság talál,
Minden tettetben átok, árulás van,
És a te műved mindez nagy király ...

A király már veszte hiszi magát és futni akar, azonban Clarisse megmenti. Leszúrja egykori kedvesét: Rökkót. A jóslat tehát teljesül, a Kis császár a trónon hal meg.

A darabban részt vesz az egész operett emsemble. A főbb szerepeket: Aradi, Garzó, Agnelly, Wlassák, Rédei, Horváth és Bérczi játsszák.

Igazságszolgáltatás.

A Tribuna sajtóperei,

(Elítelt nemzetiségi igazgató.)

— Esküdtszéki főtárgyalás. —

A nagyvárad kir. törvényszék, mint sajtóügyi esküdtbírószék tegnap ítélkezett az Áradon megjelenő „Tribuna” második sajtópereiben. Az igazgatással vádolt *Boku Szevér* hírlapíró az esküdtek bűnösnek mondták a magyar nemzet elleni izgatás vétségében. Váltig hivatkozott pedig a vádlott „hazafiságára” s hogy kész akár vérét is feláldozni az országért, az esküdtek nem hittek neki.

Millye Gyula elnök reggel 9 órakor nyitotta meg az ülést. Nyolcz órán keresztül tartó replika után a vádlott beszélt.

Boku Szevér hivatkozik több cikkre, melyek szintén az egyenlőség hirdetéséről szólnak és szerzőjüket még sem ültették a vádlottak padjára. Becsületszavára mondja, hogy szereti hazáját s vérrel is kész azt megvédeni, de e mellett szereti fáját, nemzetségét az oláhságot. Ezt, azt hiszi, hogy senki sem róhatja bűnnek. Kéri az esküdteket, hogy felmentő ítéletet hozzanak ügyében.

Az elnöki rezume után az esküdtek határozathozatalra vonultak vissza. Rövid tanácskozás után meghozták a verdiktjüket, bűnösnek találva a vádlottat izgatás vétségében, melyért a kir. törvényszék 3 havi állam fogházra és 500 korona pénzbüntetésre ítélte *Boku Szevert*. Az ítélet ellen a védő semmiségi panaszszal élt.

NYILTTÉR.

Bumbera Imre
polgári- és papi szabó.
Nagyvárad, új „Bazár”-épület színház oldal.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség és Főtisztelendő papság becses tudomására hozni, hogy a **legújabb divatu és a legjobb minőségű őszi és téli szöveim** raktáron vannak, melyekből a legújabb és legelegánsabb szabás szerinti ruhákat készítem nagybecsű megrándulimnak.

Különösen felhívom a Fő tisztelendő papság figyelmét *sima, fekete* áruimra, melyekből nagy raktárt tartok a **Főtisztelendő pap-**

ság részére. Allandóan nagy választék **reverenda czimáda** és egyházi **kvadrátusokból Rivétum** fekete és viola színben, továbbá egyedüli raktára a mai idény legsz-bb és legerősebb **hit, remény, szeretet övének** (cingulus), mely egyedül csak nálam **szereshető be.**

Midőn a Főtisztelendő papság és a nagy-érdemű közönség becses pártfogását kérem föl kell említenem, hogy elvem mindig a jó munka jutányos ár volt, melytől eltérni a jövőben sem fogok.

Nagybecsű megrendeléseiket kérve, marad-
tam kitűnő tisztelettel:

Bumbera Imre,

65

polgári- és papiszabó.

Őszi idényre!

Női és férfi **LISSÉ CZIPÓK** már 9 kor.-ért is kaphatók.

A világhírű **KOBRAK** féle budapesti kézimunka és Amerikai cipő-újdoncságok nagy raktára!

Kitűnő minőségű női-, férfi-, és gyermek, CZIPÓK óriási választékban

feltűnő olcsó árak mellett csak

Aranyi Albert

czipőáruházában szer-
hetők be

Nagyvárad, Fő-utca (Oláry mellett.)

Kérem a pontos címre figyelni!

Kitűnő minőségű férfi és fiú **CSIZMÁK** óriási választékban.

Telefonszám 512.

TÁVIRATOK.

A szabadelvűpárt értekezlete.

Budapest, október 27. (Saj. tud. táv.)
A szabadelvűpárt ma este értekezletet tartott klub helyiségében. A német kereskedelmi viszonyok, rendezéséről volt szó, melynek **Rosenberg Gyula** volt az előadója.

A néppárt értekezlete.

Budapest, október 27. (Saj. tud. táv.)
A néppárt ma este értekezletet tartott **Zichy Nándor** gróf elnöklete alatt. Az elnök felolvassa **Abaffy Edmond** levelét, melyben tudtára adja a pártnak, hogy ki lép kebeléből mert a párt eddig hive volt a házszabályrevíziónak és most küzdeni akarnak ellene. A párt tudomásul vette a levél tartalmát s ezután a napi-rendre tértek, melyre a házszabályrevízió volt kitűzve. A párt eihatórozta — többek hozzászólása után, hogy a házszabályrevízió ellen a végletekig küzdeni fognak s rajta lesznek, hogy azt bár mi módon is megakadályozzák.

A háboru.

Az angol minisztertanács.

Budapest, október 27. (Saját tud. táv.)
Londonból jelentik, hogy az angol minisztertanácsot ma délre hívták egybe, hogy megbeszéljék végleg a szükséges intézkedéseket,

melyeket Oroszországgal szemben akarnak alkalmazni.

Az angol—oros háboru.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. táv.)
Londonból jelentik, hogy az angol nemzet háboru küszöbén áll. Ha az orosz kormány csütörtök délelőttig nem fogja a szükséges intézkedést adni, úgy az angolok hadat üzennek Oroszországnak. Az összes angol hajók rendeletet kaptak arra, hogy hálálkoznak a balti flottával, ellenséges hajók módjára bánjanak el velük.

Mosakodás.

Budapest, október 27. (Saját tud. táv.)
Az angol hadvezetőség azzal védekezik, hogy a hulli katasztrófa azért következett be, mert a halász bárkák között két ellenséges ágyúzásad is volt. A sűrű ködben még a reflektorok fénye mellett sem tudták kivenni, hogy a hajókon halászok vannak s ezért lőttek rájuk.

A balti flotta helyzete.

Budapest, október 27. (Saját tud. táv.)
Londonból érkezett híradás szerint az angol kormány rendeletet adott a gibraltári hajóhad parancsnokának arra, hogy a balti flottát addig meg Oroszország nem adja a szükséges Angliának, tartóztassa föl.

A kártérítés.

Budapest, október 27. (Saját tud. táv.)
Az orosz kormány hajlandó kártérítést fizetni a hulli szerencsétlenségnek. Ezzel azonban az angolok nem érik be, ők követelik, hogy az orosz kormány három nap alatt csapja el a balti flotta parancsnokát. Ha három nap alatt nem intézkedik az orosz kormány, úgy Anglia fegyveres erővel fog elégtételt szerezni.

Port-Artur lángokban.

Budapest, okt. 27. (Saját tud. távirata.)
Londonból jelentik, hogy Port-Artur 25-én lángokban állott. A várost a japánok gyújtották fel. Az oroszok között az a hír van elterjedve, hogy az erősséget pár nap múlva fel kell adniok; nem bírják tovább megvédeni az ellenség heves támadásai ellen.

A fumei angol hajók.

Fiume, okt. 27. (Saját tud. táv.) Az itt időző angol hajók parancsot kaptak az angol tengerészetiügyi minisztertől, hogy rögtön hagyják el a kikötőt s csatlakozzanak a gibraltári hajóhadhoz, hogy segítségére legyenek a balti flotta megtámadásában.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

Budapest, okt. 27.

Buza okt. — — — —	9.82
Buza ápr.-re — — — —	10.17
Rozs okt.-re — — — —	9.92
Tengeri májusra 1905. — — — —	7.40
Zab okt. re — — — —	7.35
Repeze aug.-ra — — — —	11.30

Értéktözsde.

Budapest, okt. 27.

Osztrákhitelrészvény — — —	671.—
Magyar hitelrészvény — — —	780.50
Leszámi oló bank — — —	463.—
Rimamurányi — — —	530.—
Osztrák-m. államvasuti részvény — — —	614.—
Közüti vasut — — —	584.—
Városi villam s vasut — — —	344.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1904. okt. 27.

Magyar aranyjáradék 4% — — —	119
Magyar koronajáradék 4% — — —	98

Magyar koronajáradék 3 1/2% — —	88.75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4% — —	98.25
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény — —	98.50
Magyar nyereség sorsjegy-kölesön — —	210.50
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölesön — —	1.63
Osztrák járadék papírban — — —	99.50
Osztrák járadék ezüstben — — —	100.—
Osztrák járadék aranyban — — —	119.50
Osztrák korona járadék — — —	99.75
1860. oszt. államsorjegyek — — —	155.—
Osztrák magyar bankrészvény — — —	1635.—
Magyar hitelbank részvény — — —	783.50
Osztrák hitelbank intézeti részvény — — —	672.—
Osztrák-magyar államvasuti részvény — — —	658.85
20 frankos arany (Napolendor) — — —	19.04
Német birodalmi márka — — —	117.55
London vista — — —	239.12
Páris vista — — —	95.25
20 márkás arany — — —	23.50

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Csak

szerda, csütörtök és szombaton
a következő cikkek lesznek
mesés olcsó árban kiadva:

1 ruhára posztó	frt. 1.08
1 ruhára szövet, jó minőség . . .	1.37
1 ruhára siebelin finom . . .	3.—
1 vég vászon	3.25
1 . . . jobb vászon	4.—
1 . . . legjobb, női ingekre is alkalmas	5.25
1 drb. női téli alsósoknya . . .	.85
1 . . . női bugyigó	.63
1 ágy elé szőnyeg 29 kr.-tól feljebb	
1 ágyterítő	65 . . .
1 ablak függöny gyapju 98 . . .	. . .
1 drb. törölköző	5 . . .
Tennist barchet mtr. 14 . . .	. . .

Telcser Mátyás

divatáruházában Zrínyi-utca

913

Szt.-László-tér.

Csalhatatlan csodás eredmények.

Wilhelm Ferencz gyógyszerész, cs. és kir.
udvari szállító urnak Neunkirchen, Alsó
Ausztria.

London.

Évek óta használom az ön Wilhelm-féle antiarthritikus antireumatikus vértisztító teáját, mert csak ez tudott megszabadítani erős reumámtól.

Tisztelettel **Dorn C. F.**

London 46. Museum Street, a British
Museum mellett.

Oroszmező.

Nem mulaszthatom el Nagyságodnak legtiszteltetesebb köszönetemet kifejezni a küldött Wilhelm-féle antiarthritikus antireumatikus vértisztító teáért, miután két teljes esztendőn keresztül lábaimon rettenetes reumával kínlódtam és az ön vértisztító teájának használata által ettől megszabadultam, amit tehát most és a jövőben a közönségnek tudomására hozok.

Lekötelezettje

Ruhstörner Menrik, adóbeszedő.

Kapható Franz Wilhelm gyógyszerész, cs. és kir. udvari szállító Neunkirchen, Alsó-Ausztria, valamint nevesebb gyógyszerárakban és droguériákban.

Legnagyobb kereskedelmi- és műkertészet az országban
a nagyvárad-velencei

Műkertészeti- és rózsatelep

Kertészeti-telep:

NAGYVÁRAD-VELENCE, 194. SZÁM.

Helyi és megyei telefon összeköttetés

Sürgöny-czim:

Műkertészeti-telep Nagyvárad.

Virág-csarnok:

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA (Bazár-épület.)

Telefon összeköttetés.

A n. é. közönség b. figyelmébe ajánlja ujonnan nagyobbított és tökéletesen a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett műkertészeti telepét és virágcsarnokát, ahol menyasszonyi-, nyoszolyólányi-, örömanyai-, eljegyzési, bál-, bálányai-csokrok, bál legyezők, mell-, fej- és ruhacsokrok, uri gomblyuk és cotillion-csokrocskák, továbbá virágkosarak, lantok, bőségszaruk, jardínerek, virágházacskák, targonczák, virágkocsik, ünnepi koszorúk, gyászkoszorúk fölirattal vagy anélkül, babér, ficuslevél és pálmalombokból, ugyszintén gyászelképek, szívkeresztek, horgonykeresztek stb. egész frissen levágott

Élő virágokból:

Csokrok: menyasszonyi, koszorulányi, bál vagy bármily alkalmi szép berlini papirtartóval 1 frttól 3 frtig.

Csokrok: atlasztartóval 3 frt 50 krtól 6 frtig.

Csokrok: a legfinomabb kivitelben finom selyem tartókban 8 frtől 12 frtig **rózsá és Caméliákból** a mi ezelőtt 15 egész 20 frtba került.

Csokrok: a legnagyobb mintá-
uak, a legújabb párisi minta szerint a legfinomabb selyem csipke és atlasztartókkal 18-25 frtig a mi ezelőtt 40-50 frtba került.

Élő virágokból:

Koszorúk: igen szép, tartós zöldek és szép virágokból díszítve 1-3 frtig.

Babérkoszorúk: ovál vagy ke-
rek alakban, igen szép virágokból dí-
szítve 2-5-10 frtig.

Ficus és Magnolia koszorúk:
a legnagyobb mintá-
uak a legértéke-
sebb és legfinomabb virágok és palma
lombokkal díszítve 10-25 frtig a mi
ezelőtt 35-40 frtba került.

A fentirt összes köteszeti tárgyak
művirágokból 20%-al olcsóbban készített-
nek, a lehető legcsinosab kiállításban
és a legjutányosabb árak mellett ké-
szítetnek.

Ugy a helybeli, mint a vidéki megrendelések teljesítésére kiváló gond fordítatik s a pontos elküldésért szavatosság vállaltatik. Szemzés által nemesített, a leghálásabb virágzású és legkedveltebb fajokból összeválogatott **80,000 drb magastörzsű és 50,000 drb gyökérnemes (Wurzelecht) rózsá** van előkészítve. Az árak oly alacsonyok, hogy nincs az országban kertészet vagy rózsatelep, mely e tekintetben alantirt teleppel versenyre kelhetne. Árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szíve-
sen szolgál

750.

a Nagyvárad-velencei műkertészeti- és rózsatelep
Nagyváradon.

Hatóságilag
engedélyezett

Végeladás!

Más vállalat miatt helybeli
kézmű-, divatáru- és confection-
(kész női- és gyermek-felöltők) üzletünket
feloszlátjuk s az árukat készpénz fizetés
mellett gyári áron alul kiárusítjuk.

Tisztelettel

WALLERSTEIN FÜLÖP FIAI

Bémer-tér, színházzal szemben.

Berendezés eladó.

Üzlethelyiség kiadó.